

Fakta om tuberkulos

Vad är tuberkulos?

Tuberkulos (kallas också tbc eller tb) är en infektionssjukdom som orsakas av bakterien *Mycobacterium tuberculosis*. Den ger oftast lunginflammation, men andra delar av kroppen kan drabbas, såsom lymfkörtlar, skelett, hjärna eller njurar.

I stora delar av världen är tuberkulos vanligt och varje år dör över en miljon människor av sjukdomen. I Sverige insjuknar några hundra personer om året.

Hur smittar tuberkulos?

Tuberkulos kan smitta från vuxna personer med lungtuberkulos. Bakterierna sprids genom luften när en sjuk person hostar eller nyser och en annan människa kan bli smittad om den andas in små droppar med bakterier. Oftast sker smitta till personer man har nära och långvarig kontakt med, t ex. inom familjen. Det är ovanligt att smittas vid tillfälliga kontakter, t ex på arbetsplatsen. Barn före puberteten är sällan smittsamma.

Tuberkulos smittar inte via mat, bestick, kläder eller andra föremål. Tuberkulos som sitter utanför luftvägarna (t ex i lymfkörtlar eller i ryggen) är inte smittsam. Tuberkulos smittar inte utomhus.

Den som har lungtuberkulos får förhållningsregler av sin läkare för att undvika att smitta andra. Efter en tids behandling upphör smittsamheten.

Vad är skillnaden mellan att vara smittad av tuberkulos och sjuk i tuberkulos?

Personer som insjuknar med tuberkulos har ett stort antal bakterier som är aktiva i kroppen. De har vanligen sjukdomssymtom och om tuberkulosen sitter i lungorna kan personen vara smittsam för andra. Tuberkulos kan behandlas med läkemedel. Om tuberkulos inte behandlas kan sjukdomen leda till bestående skador och död.

En person som har blivit smittad men inte sjuk, har en så kallad latent (vilande) tuberkulos. Antalet bakterier är mycket färre och de är inte aktiva. Därför är personen inte sjuk och kan inte smitta andra. Någon gång senare i livet kan bakterierna aktiveras och personen blir då sjuk.

Man kan ge medicin, så kallad förebyggande behandling, till smittade personer för att förhindra att de blir sjuka senare i livet.

Vem kan få tuberkulos?

Alla kan smittas av tuberkulos. Av dem som smittas blir ungefär en av tio sjuk. Risken att bli sjuk är störst för små barn och personer med försvagat immunförsvar, t ex personer som lever med hiv, de som tar läkemedel som hämmar immunförsvaret eller personer som missbrukar alkohol eller andra droger. Det kan gå lång tid från det att man smittas tills sjukdomen bryter ut.

Vilka är symtomen?

Det vanligaste symtomet vid lungtuberkulos hos vuxna är hosta som inte går över på flera veckor även om man får vanlig antibiotikabehandling. Ibland får man bröstsmärta

och blod i upphostningarna. Feber, nedsatt aptit, viktnedgång, rikliga nattliga svettningar och uttalad trötthet är andra typiska symtom.

Om man har tuberkulos i andra organ än lungorna får man symtom därifrån, t ex svullna lymfkörtlar, ryggvärk och huvudvärk.

Hos barn visar sig tuberkulos ofta bara med feber och ibland med astmaliknande symtom och svullna lymfkörtlar.

Hur vet man om man fått tuberkulos?

Om läkaren misstänker tuberkulosmitta, görs ett immuntest och lungröntgen. Immuntestet kan göras som ett hudtest (tuberkulintest/PPD) eller som ett blodprov (IGRA). Om dessa undersökningar talar för tuberkulos tar man fler prov från upphostning eller andra ställen där man misstänker att sjukdomen finns. På barn tar man ofta prov på sköljvätska från magsäcken.

Hur fungerar immuntesterna?

Tuberkulintest är ett hudtest där man sprutar in ett protein (PPD) från tuberkulosbakterien i huden. Om man är smittad får man normalt en reaktion med svullnad i huden. Tuberkulintestet kan vara positivt även om man inte är smittad med tuberkulos.

IGRA-test undersöker i ett blodprov om blodet reagerar på ämnen från tuberkulosbakterien.

Det kan ta upp till tre månader från smittotillfället tills immuntester blir positiva.

Vad händer om man får tuberkulos?

En person som insjuknar i tuberkulos får behandling med tuberkulosläkemedel. Behandlingen botar infektionen och man blir frisk. Det tar minst 6 månader. Medicin mot tuberkulos är gratis.

Vad innebär smittspårning?

När en person insjuknat i tuberkulos görs en smittspårning för att hitta andra som också kan ha blivit smittade eller vara smittsamma. Undersökningen sker med immuntest och/eller lungröntgen. En bra smittspårning är mycket viktig för att hindra spridning av tuberkulos. Enligt smittskyddslagen måste både den som är sjuk och de som kallas för undersökning medverka.

Vad innebär förhållningsreglerna som läkaren ger?

Tuberkulos är en "allmänfarlig sjukdom" enligt svensk smittskyddslag. Det innebär att behandling, vård och provtagning är gratis. Men det betyder också att den som har aktiv tuberkulos är skyldig att följa de förhållningsregler som läkaren ger. Man måste komma på alla läkar- och sjuksköterskebesök. Man måste delta i smittspårning och följa de regler som läkaren ger för att förhindra att smittan sprids till andra. Om man inte tycker att förhållningsreglerna är rimliga, har man rätt att begära prövning hos smittskyddsläkaren. I väntan på prövning skall läkarens regler följas.

Kan man få tuberkulos igen när man har behandlats?

Ja, om infektionen inte behandlats tillräckligt effektivt kan sjukdomen komma tillbaka. Därför är det viktigt att ta sin medicin och inte missa några tabletter.

Den som har blivit frisk från tuberkulos kan bli smittad igen av en annan person med tuberkulos och därefter bli sjuk en gång till.

Kan man vaccinera sig mot tuberkulos?

Tuberkulosvaccin (BCG) skyddar mot de allvarligaste formerna av tuberkulos, som hjärnhinneinflammation, men inte mot t ex lungtuberkulos eller latent (vilande) tuberkulos.

Små barn är särskilt känsliga och i Sverige vaccineras barn som har större risk att smittas t ex om man träffar släktingar från länder där tuberkulos är vanligt eller besöker sådana länder.

Var kan man undersöka sig för tuberkulos?

Undersökning för tuberkulos görs på hälso-/vårdcentralen och vid infektions- eller barnklinik. Det är viktigt att berätta för läkaren om man tror att man varit utsatt för tuberkulosmitta nyligen eller någon gång tidigare i livet. Tuberkulos kan botas med mediciner och det kostar inget för patienten.

Läs mer om tuberkulos

1177 Vårdguiden www.1177.se

Folkhälsomyndigheten www.folkhalsomyndigheten.se

Världshälsoorganisationen WHO <https://www.who.int/>

Frågor rörande tuberkulosmitta

Smittskyddsenheten Region Västernorrland

Tel. 060-13 52 42

E-post: smittskyddsenheten@rvn.se